

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 10

ПРОБЛЕМИ ГРАМАТИКИ І ЛЕКСИКОЛОГІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ВИПУСК 9

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

**Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова**

Серія 10

**ПРОБЛЕМИ ГРАМАТИКИ І ЛЕКСИКОЛОГІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Випуск 9

КИЇВ 2012

УДК 811.161.2(066)
ББК 81.411.4я5
Н 34

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія Проблеми граматики і лексикології української мови: Збірник наукових праць / Відп. редактор М.Я. Плющ – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – Випуск 9. – 280 с.

У збірнику вміщено статті докторантів, аспірантів і викладачів мовознавчих кафедр Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та інших вищих навчальних закладів України, Польщі, Угорщини, Хорватії з філологічного фаху, а також авторитетних науковців провідних академічних інститутів. Дослідження виконано у руслі сучасних лінгвістичних теорій граматики, лексикології, діалектології та історії мови.

Фахове видання ВАК України в галузі мовознавства, затверджене постановою ВАК України за № 1-05/8 від 22 грудня 2010 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8816 від 01.06.2004 р.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

- Андрущенко В.П.** доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор НПУ імені М.П. Драгоманова (*голова Редакційної ради*);
- Авдієвський А.Т.** Почесний доктор, професор, академік НАПН України;
- Бех В.П.** доктор філософських наук, професор;
- Бондар В.І.** доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
- Волинка Г.І.** доктор філософських наук, професор (*заступник голови Редакційної ради*);
- Євтух В.Б.** доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України;
- Дмитренко П.В.** кандидат педагогічних наук, професор;
- Дробот І.І.** доктор історичних наук, професор;
- Жалдак М.І.** доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
- Мацько Л.І.** доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
- Падалка О.С.** доктор педагогічних наук, професор;
- Синьов В.М.** доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
- Шкіль М.І.** доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України;
- Шут М.І.** доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
- Ярошенко О.Г.** доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Плющ М.Я.** доктор філологічних наук, професор (*відповідальний редактор*);
- Бойко Н.І.** доктор філологічних наук, професор;
- Леута О.І.** доктор філологічних наук, професор;
- Козачук Г.О.** кандидат філологічних наук, професор;
- Дудко І.В.** кандидат філологічних наук, доцент (*відповідальний секретар*);
- Макарець Ю.С.** кандидат філологічних наук (*технічний секретар*).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- К.Г. Городенська** доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу граматики Інституту української мови НАН України;
- А.К. Мойсієнко** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Рекомендовано до друку Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 2 від 25 вересня 2012 р.)

мунт І.В. РОБОТА НАД ТЕКСТОМ І РОБОТА З ТЕКСТОМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОВИ.....	176
мунт З.П. ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ АНДРІЯ МЕДУШЕВСЬКОГО НАВЧАННЯ ФОНЕТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	180
мунт Н.О. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ.....	183
мунт Н.О. ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ З НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИМ ЗМІСТОМ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМЦЯМИ.....	186
мунт Н.М. ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ МЕТОДИЧНОЇ СПАДЩИНИ А.П. МЕДУШЕВСЬКОГО.....	189
мунт Анджеич А. ІСТОРИЯ ФОНЕТИКИ НА ФІЛОСОФСЬКОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗАГРЕБСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	195
мунт Іванко С.М. УКРАЇНСЬКА МОВА В УКРАЇНІ.....	198
мунт Іванко С.О., Караман О.В. ПРОБЛЕМА ПІДРУЧНИКОТВОРЕННЯ ДЛЯ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ НА НАУКОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ.....	202
мунт Іванко М.В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ В УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ ВМІНЬ ДОВОДИТИ УРОКАХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ МЕТОДИЧНОЇ СПАДЩИНИ А.П. МЕДУШЕВСЬКОГО.....	207
мунт Іванко С.В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ РОБОТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ НА СКЛАДОВІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ.....	210
мунт Іванко Г.П. ОСНОВНІ І СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ УРОКУ – КОМУНІКАЦІЇ.....	213
мунт Іванко С.А. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ З МОРФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	217
мунт Іванко О.О. ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ УКРАЇНОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	220
мунт Іванко М.Я. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.....	225
мунт Іванко С.А. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ПОЛЬЩІ.....	228
мунт Іванко Т.П. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК УЧНІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	237
мунт Іванко В.П. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ МЕТОДИЧНОЇ СПАДЩИНИ Т. Ф. БУГАЙКО.....	241

1. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХ століття) // Освіта. Груд. – №№ 44-46.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. – 1-2. – 64 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов. Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Ісаєва Г.М. Шкільний підручник та методика роботи з ним у різних формах профільного навчання // Проблеми сучасно підручника: Зб. наук. праць. – К.: Педагогічна думка, 2009. – Вип. 9. – С. 336-342.
5. Караман С., Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії // Дивослово. – 2001. – № 4. – С. 34-38.
6. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.
7. Караман С.О. Поглиблене вивчення української мови в гімназіях та загальноосвітніх школах // Дивослово. – № 7. – 1994. – С. 34-37.
8. Караман С.О. Українська мова. Усний і письмовий (диктант) екзамен. Поглиблений етап вивчення: Навчальний посібник у двох книгах. – К.: Магістр-S, 1998.
9. Концепція профільного навчання в старшій школі // Освіта України. – № 42-43. – 10 червня 2003 р.
10. Мацько Л. Сучасні підходи до створення підручників з української мови // Дивослово. – 1999. – № 8. – С. 39-41.
11. Медушевський А.П. Викладання фонетики і морфології української мови у восьмирічній школі. – К.: Рад. школа 1962.
12. Рідна мова: Підр. для 9 кл. гімназій, ліцеїв та шк. з поглиб. навч. укр. мови (М.Я.Плющ, В.І.Тихоша, С.О.Караман, О.В.Караман.- 2-ге вид.-К.:Освіта, 2006. – 288с.
13. Тихоша В.І. Караман С.О. Рідна мова: Підручник для 8 класу гімназій, ліцеїв та шк. з поглиблен. вивч. укр. мови / За ред. д-ра філол. наук, проф. Плющ М. Я. – К. : Освіта, 2000. - 240 с.
14. Тихоша В.І., Плющ М. Я., Караман С.О. Рідна мова : Підручник для 10 кл. гімназій, ліцеїв та шк. з поглиб. вивч. укр. мови. – 2-ге вид. – К. : Освіта, 2006. – 352 с.
15. Українська мова 8-9 класи : Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови / За ред С.О.Карамана. – К.: Грамота, 2009. – 100 с.
16. Українська мова. 10-11 класи. Профільний рівень: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (філологічний напрям, профіль – українська філологія). Автори: Мацько Л.І., Семенов О.М.
17. Українська мова: підруч. Для 10 кл. загально освіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою : профільний рівень / М.Я.Плющ, В.І.Тихоша, С.О.Караман, О.В.Караман. – К.: Освіта, 2010. – 416 с.
18. Українська мова: підруч. для 11 кл. загально освіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою : профільний рівень, академічний рівень / С.О.Караман, О.В.Караман, М.Я.Плющ, В.І.Тихоша.– К.: Освіта, 2011. – 416 с.

В статті освещен генезис проблеми создания учебника для профильной школы в контексте методического наследия М.П.Медушевского, обоснованы особенности содержания, структуры, модели обучения украинскому языку учащихся 10-11 классов (филологический профиль) в авторских учебниках.

Ключевые слова: проблемы создания учебника, профильная школа, концепция учебника по украинскому языку.

The article deals with the genesis of the problem of the schoolbooks creating for specialist schools in the context of M.P. Medushevsky's methodological work.

The peculiarities of the content, structure, and model of the Ukrainian language teaching the senior pupils (10-11th years of study under philological academic specialization) are substantiated in the original schoolbooks.

Key words: the problem of the schoolbooks creating, a specialist school, the conception of the schoolbooks on the Ukrainian language.

ISSN 371.334

М.В. Козир

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ ВМІНЬ ДОВОДИТИ НА УРОКАХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ МЕТОДИЧНОЇ СПАДЩИНИ А.П. МЕДУШЕВСЬКОГО

У статті розглянуто використання дискусійних методів у процесі формування вмінь доводити в учнів 5-7 класів на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Ключові слова: навчальна дискусія, дискусійні методи, діалог, вміння формулювати і доводити власну думку, комуніканти, комунікативно-діяльнісний підхід.

Сучасний етап розвитку національної школи характеризується посиленням уваги до мовної освіти, потребою формування особистості, яка відзначалася б свідомим ставленням до рідної мови, мовленнєвою активністю на всіх етапах володіння мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу, високою культурою спілкування в різних життєвих ситуаціях, індивідуальною манерою спілкування.

Вміння доводити власну думку в процесі застосування групи дискусійних методів є надзвичайно активним на сучасному етапі розвитку лінгводидактики. Участь у таких ситуаціях передбачає розкриття потенціалу учнів: володіння всіма видами монологічного мовлення; участь у діалозі, бесіді, дискусії, вираження різноманітних комунікативних намірів; вміння формулювати і доводити власні думки; розуміння висловлювань наукового характеру, що стосуються вищевказаних ситуацій спілкування.

Вміння проводити дискусію, діалог та знаходити порозуміння в цьому процесі визначається навичками та здібностями комунікантів вийти на вищий рівень спілкування. Тому дискусія, як інтерактивний метод, повинна стати обов'язковим елементом уроків української мови.

Метою даної статті є огляд лінгводидактичних особливостей процесу формування в учнів 5-7 класів вмінь доводити на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Завдання статті полягають у дослідженні теоретичних основ формування в учнів 5-7 класів вмінь доводити; розкриття питання активного застосування на уроках української мови групи дискусійних методів, з урахуванням вікових особливостей учнів; наведення прикладів практичних завдань.

Дослідженню інтерактивних методів присвячені студії вітчизняних лінгводидактів зокрема працях О. Пометун, Л. Пироженко, які детально висвітлюють роль, дидактичний потенціал інтерактивних методів. У роботах Л. Варзацької, Л. Кратасюк, О. Вербилло, О. Горошкіної, Г. Ващенко, Л. Щербини дослідників встановлено основні характеристики інтерактивних методів, визначено їхні переваги порівняно з традиційними, подано правила використання цих методів.

Науковці по-різному визначають дидактичну категорію до якої належить дискусія. Деякі (М. Кларін, С. Мельникова, Л. Яворовська) вважають її формою організації навчання, наголошуючи на особливостях дискусії, пов'язаних із додатковими вимогами до організації уроку взагалі. Так, М. Кларін відносить дискусію як до методів навчання (спосіб роботи зі змістом навчального матеріалу), так і до організації навчання. С. Мельникова і Л. Яворовська вважають дискусію різновидом ігрових форм навчання, співробітництва, коли з обговорюваної проблеми ініціативно висловлюються всі учасники діяльності.

Ю. Бабанський, Б. Лихачов, І. Підласий, О. Савченко, В. Сластьонін, С. Смирнов, О. Степаненко, В. Оконь та інші розглядають дискусію як метод навчання, але відносять його до різних груп методів навчання.

Серед науковців не існує єдиного погляду, які саме методи належать до дискусійних. Ускладнюється тим, що різні дослідники дають різні назви одному й тому самому методу. Аналіз авторів свідчить про те, що навчальна дискусія – це група методів, головними ознаками якої є:

- ✓ змістова спрямованість самореалізації учнів, спілкування заради поглибленого вивчення предмету в процесі пошуку різних засобів для вираження власних думок;
- ✓ комунікативна основа, здобуття учнями знань під час спілкування один з одним та виконання заради роботи в певній групі для виконання спільного завдання, в процесі вироблення загальної групової підходу та дотримання правил спільної пошукової діяльності;
- ✓ наявність проблемної ситуації, створеної за допомогою дискусійного питання;
- ✓ логічна побудова методу: теза → аргумент → спростування або доведення тези;
- ✓ організаційна завершеність: створення проблемної ситуації → її обговорення → прийняття узгодженого рішення → підбиття підсумків.

Більшість вчених-методистів (К. Баханов, О. Ісаєва, М. Кларін, М. Кошарова, О. Пометун, Л. Пироженко) пропонують таку загальну схему проведення дискусії: вступна частина → основна → підбиття підсумків. Але К. Баханов та О. Ісаєва виділяють ще й підготовчий етап [2; 11]. Цей етап, на нашу думку, є цілком виправдано.

Свого часу А. П. Медушевський з метою активізації навчального процесу вважав за потрібне створювати тимчасові чи постійнодіючі міжпредметні комісії, на яких «викладачі могли б поставити перед собою вимоги один до одного, обговорити вузлові розділи програм з тим, щоб уточнити аспекти їх вивчення в кожній дисципліні». [8; 22] Також учений наголошував на тому, що принцип активізації учнів на уроці української мови слід здійснювати запровадженням розумових операцій, організацією самостійного застосування знань на практиці; створенням проблемних ситуацій тощо. Активність школярів на уроці української мови може бути високою тільки тоді, коли їхня діяльність не зводиться лише тільки до слухання вчителя, простого відтворення вивченого, а й включає спостереження над фактами мови, їх осмислення, зіставлення, застосування знань на практиці. Безперечно, вчитель повинен розвивати активність учнів, тільки при відтворенні засвоєного матеріалу, але й на основі їх самостійного підходу до розв'язання пізнавальних завдань, тобто розвивати творчу активність, яка проявляється в їх бажанні усвідомити зміст завдання, підібрати відомі способи його розв'язання, застосувати їх у нових умовах, вміти аргументовано доводити власну думку.

Аналіз педагогічної й методичної літератури свідчить, що використання на уроках української мови дискусійних методів не тільки сприяє формуванню вмінь доводити, а й допомагає учням проявити свої здібності, таланти. Процес формування вмінь доводити спрямовує розумову діяльність школярів, їх готовність переборювати труднощі при розв'язанні складних завдань, заохочує ініціативу учнів, розвиває їх творчу активність, надає можливості у спілкуванні з однолітками: вислухати думку інших, подумати про свою, продемонструвати свої думки та знання, але в менш напруженій для школярів атмосфері.

Вивчення української мови учнями 5-7 класів передбачає обов'язкове врахування їхніх психологічних особливостей і механізмів мовлення. Адже, в іншому випадку, учитель не зможе знайти найдоцільніші дискусійні форми і методи організації діяльності у процесі формування вмінь доводити, а й правильно організувати навчальний процес.

Учні 5-7 класів (11-13 років) належать до молодшого підліткового віку, який у своєму розвитку органічним продовженням молодшого шкільного віку і водночас відрізняється від нього, адже в цьому класу значно змінюються умови навчання, що потребує від учнів при звичаєння до нових способів навчання руйнування звичних.

Вікові особливості, зокрема характер розумової діяльності, належать до внутрішніх у учнів 7 класів значно збільшується обсяг програмового матеріалу та ускладнюється його зміст, зростають вимоги до розуміння, осмислення й запам'ятовування матеріалу. Для успішного навчання учням потрібні:

- ❖ вміння зосереджено думати;
- ❖ логічно міркувати;
- ❖ робити правильні умовиводи;
- ❖ порівнювати, аналізувати й синтезувати вивчений матеріал;
- ❖ усвідомлювати хід міркувань;

- ❖ самостійно робити певні висновки, узагальнення;
- ❖ співвідносити інформацію, що надходить з різних джерел;
- ❖ уміти перевіряти й контролювати себе.

Учені відзначають, що в цей період в учнів підвищується рівень абстрагування й узагальнення,ються системи прямих і зворотних логічних операцій, міркувань і умовиводів, що стають більшими, обґрунтованими, логічно досконалішими. Змінюються співвідношення зовнішніх і внутрішніх практичних дії виступають переважно як засіб застосування здобутих знань. Самі практичні дії оться, опосередковуються думкою і словом .

Окрім того, учні краще розрізняють правильне і помилкове, безсумнівне і сумнівне, реальне і ве. Водночас, вони бувають схильні до «поквапливої категоричності суджень» [5;153].

У молодшому підлітковому віці підлітки прагнуть до самоствердження, до самовдосконалення, ійності. У них розвивається довільна увага та словесно-логічна пам'ять, формуються естетичні смаки ення. Важливо тільки вчасно й уміло використовувати такі можливості учнів з метою ефективного іцтва розвитком їхнього мовлення та формуванням у них вмінь доводити в процесі дискусій.

Школярі цього віку не дуже люблять думати самостійно і намагаються швидше закінчити всяку . Обмеженість досвіду та слабкість довільної уваги, покvapливість і нездатність «охопити» питання в впливають на міркування і висновки учнів, які часто виявляються хибними. Окрім того, на уроці сто замість того, щоб обміркувати відповідь, вдаються до вгадування.

Учні 6-7 класів відрізняються підвищеною активністю, швидкістю реакції, високої збудливостю, яям показати свою силу, у них спостерігається велике тяжіння до самостійності, вони бояться и від дорослих і однолітків, здаватися маленькими.

Формування в учнів вмінь доводити на уроках української мови припускають організацію й ок діалогового спілкування, під час якого діти вчать критично мислити, вирішувати складні ми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, ухвалювати іані рішення. Для цього на уроках організуються індивідуальна, групова робота, застосовуються ицькі проекти, рольові ігри, відбувається робота зі словниками та іншими джерелами інформації, стовуються творчі роботи.

Дискусійні методи навчання української мови є важливою складовою для формування і розвитку доводити в учнів 5-7 класів на уроках розвитку зв'язного мовлення. Ці методи спираються на ійну пізнавальну активність учнів, орієнтовані на розвиток здатності вирішувати проблеми ивно, залучаючи учнів до групових дискусій, проектної діяльності, забезпечують реалізацію кативно-діяльнісного підходу.

Для успішного проведення дискусії її учасники повинні володіти знаннями щодо предмета рення, прийомами психологічного впливу та управління бесідою, мати високий рівень культури ання, а також вміти будувати власні висловлювання відповідно до комунікативного наміру і її спілкування, логічно правильно формувати і висловлювати думку, прогнозувати хід дискусії, носити власну роль і позицію у процесі мовленнєвого спілкування з роллю та позицією опонента.

Отже, використання на уроках розвитку зв'язного мовлення дискусійних методів допомагає учням ти свої здібності, таланти. Цікава праця в процесі дискусії викликає у школярів бажання не просто ати, повторювати сказане вчителем, а вносити в діяльність елементи творчості, використовуючи раніше знання, доводити розпочату до кінця справу самостійно, без сторонньої допомоги. Дискусії в можливість поспілкуватись з однолітками, вислухати те, що думають інші, продемонструвати свої га знання, але в менш напруженій для школярів атмосфері.

Пропонуємо зразки завдань та вправ, розроблені та використані нами в процесі експериментально-ого навчання, які формують вміння доводити в учнів 5-7 класів.

- *Прочитайте текст. Доберіть заголовок.*

Назву першого місяця осені вересень пов'язують із пахучою рослиною — вересом. Ця рослина, як і ає велике значення для бджільництва. Цвіте вона у вересні, в Україні поширена на Поліссі.

Природа у вересні має свої особливості: довгими і прохолоднішими стають ночі, вранці над стеляться густі тумани, нерідко трава біліє від паморозі.

Вересневі дні часом нагадують тепле літо, а часом приносять холодні дощі.

- *Розгляньте таблицю. Розкажіть за нею про частини мови, наводячи приклади з тексту.*

Назва частини мови	Що означає	На які питання відповідає
Іменник	предмет	хто? що?
Прикметник	ознаку предмета	який? яка? яке? які?
Займенник	вказує на особу або предмет	хто? що?
Числівник	кількість, порядок предметів при лічбі	скільки? котрий? котра? котре? котрі?
Дієслово	дію предмета	що робити? що зробити?
Прислівник	ознаку дії	як? де? куди? звідки? коли?

Виконання таких завдань сприяє висловитися кожному учню, продемонструвати різні думки, обґрунтувати свою позицію, знайти і висловити найбільш переконливі аргументи, порівняти аргументами інших.

Для того, щоб навчити учнів аналізу життєвих ситуацій спілкування, комунікативно доречно використання мовних засобів, у тому числі й невербальних, пропонуємо метод дискусії з елементом ігрового моделювання. Наведемо приклади таких завдань:

I. Ви відвідуєте заняття школи дизайнерів інтер'єрів. Вам запропонували оформити кімнату. Продумайте кольорову гаму, декор, меблі. Опишіть кімнату, яку ви уявляєте. Переконайте оформити кімнату в такому вигляді. Використовуйте у своїй відповіді складні іменники та прикметники.

II. Ваш товариш переконаний, що найцікавіше заняття – комп'ютерні ігри, вам подобається волейбол. Переконайте його, що волейбольна секція – це не лише місце, де можна цікаво провести час, а й важливе джерело здоров'я, школа самодисципліни. Використовуйте при цьому іменники, прикметники та числівники.

Для учнів 7 класів пропонуємо завдання і вправи, які сприяють виробленню досконалих навичок уміння дискутувати, вільніше висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити коротко, але по суті й переконливо, розв'язувати конкретні проблеми чи ситуації.

• Підготуйте повідомлення про особливі форми дієслова.

1. «Учителі». Розкажіть про особливі форми дієслова, попередньо склавши план розповіді.

2. «Мовознавці». Пригадайте, за якими ознаками розрізняють дісприкетники й дісприєкти. Складіть (усно) алгоритм розпізнання цих особливих форм дієслова.

Завдання такого типу об'єднує повідомлення вчителя і групову роботу. Обговорення проходить у формі виступів членів групи із заздалегідь підготовленими повідомленнями, які відбивають їхні точки зору, після чого виступаючі відповідають на запитання класу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М.: Знания, 1987. – 78 с.
2. Баханов К. Интерактивне навчання // Історія в школах України. – 1998. - №2. – С.31-36.
3. Баханов К. Модель навчання у дискусії // Історія в школі. – 2000. - №9. – С.16-22.
4. Біляев О.М. Сучасний урок української мови. - К., 1981.
5. Задесенець М.П. Вікові особливості розвитку дітей і формування їх особистості. - К.: Вища шк., Головне вид-во, 1978.
6. Зимняя И.А. Речевая деятельность и психология речи // Основы теории речевой деятельности. – М.: Наука, 1974. – с. 10-11.
7. Ісаєва О. Інтерактивні види та форми робіт при вивченні зарубіжної літератури в школі // Всесвітня література та мистецтво в навчальних закладах України. – 2002. - №3. – С.53-55.
8. Медушевський А. П. Резерв – у міжпредметних зв'язках // Рад.освіта. 1975. № 81, 8 жовт.
9. Медушевський А. П. Культура усного мовлення // Укр. мова і л-ра в шк. 1968. № 10–11.
10. Олійник І.С. та ін. Методика викладання української мови в середній школі. - К., 1989.
11. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К., 2007. – 144с.
12. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. - К, 2004.
13. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. для студ.пед. фак. / О. Я. Савченко. – К. : Генеза, 1999. – 368 с.
14. Сластенин В.А. Теория и практика высшего педагогического образования / В.А.Сластенин. - М., 1987. - 234 с.

В статье автор рассматривает использование дискуссионных методов в процессе формирования умения доводить до конца мысль у учащихся 5-7 классов на уроках развития речи.

Ключевые слова: обучающая дискуссия, дискуссионные методы, диалог, умение формулировать и доказывать мысль, коммуниканты, коммуникативно-деятельностный подход.

In the article the necessity of discussing methods usage in process of building skills of provement in pupils of 5 - 7 th ukrainian language lessons has been shown.

Key words: learning discussion, discussing methods, dialogue, skill of definition and provement of personal communications, communacative active approach.

УДК 378.147:37.041

C.B. Kon

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Стаття присвячена проблемі самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі з урахуванням її спрямованості, розглянуто класифікацію типів самостійної роботи.

Ключові слова: самостійна робота, пізнавальна діяльність, самоконтроль, самооцінка, професійна самостійність особистості.

Ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців полягає в діалектичній єдності навчання і виховання, забезпеченні тісного взаємозв'язку професійного навчання з практикою занять певних позицій, особливої ролі набуває проблема теоретичного обґрунтування та експериментального апробування відповідних педагогічних технологій щодо організації самостійної роботи тих, хто навчається.

Аналіз останніх досліджень (Белкіна В.Н., Бондар В.І., Курлянд З.Н., Масюкова Т.В., Москаленко П. Г. та ін.) виявив протиріччя між ускладненим соціальним замовленням, пов'язаним з професійною підготовкою та усталеною практикою, що виявляє орієнтацію переважно на репродуктивний